

Lahden Radioharrastajat ry:n radioasema aloitti lähetyksensä tapaninpäivänä 1925 eli siitä on tullut kuluneeksi kunniakkaat 90 vuotta! Kuuluisa Nashvillen **WSM 650AM** on samanikäinen ja juhli pyöreitä vuosia viime syksynä. Radio oli 1920-luvun ns. kova juttu, johon tuon ajan nuoriso erikoisesti helposti hurautti. Siinä oli mystiikkaa, jota salamyhkäisyys vain lisäsi. Jo Venäjän vallan aikaan 1859 maamme neljä lennätinasemaa olivat Venäjän armeijan tarkassa kontrollissa ja sama päti sitten myöhemmin myös radioihin. Radio teknisenä laitteena sai suurta huomiota maailmalla osakseen Titanicin uppoamis uutisen yhteydessä 1912 ja sittemmin 1918 kun Marconi sai langattoman puheyhteyden Pohjois-Atlantin yli. Nuorten poikain mielestä langattomaan viestintään liittyi paljon jännittäviä odotuksia. Suomen itsenäistyttyä koittivat vapauden ajat, joten jälkeenjääneisyytemme radioharrastustenkin osalta kurottiin muihin maihin nopeasti umpeen ja nousimme siinä suhteessa ihan maailman kärkeen. 23.12.1919 Suomeen säädettiin ”Laki sähkölaitteista langatonta sähköttämistä ja puhelemista varten.” Siinä periaatteessa Suomi pidatti oikeuden langattomaan viestintään itsellään tietyin poikkeuksin. Hakemuksesta ulkopuolinen saattoi hankkia lähettimen, jonka maxteho oli 20 W ja aallonpituus ei saanut ylittää 300m. Laki oli periaatteessa voimassa aina 1980-luvulle saakka. Radioamatöörit saivat luvan toimia vuodesta 1921 lähtien. Sittemmin amatöörit yhdistyksenä irrottautuivat Nuoren Voiman Liitosta 1926 omaksi liitokseen. Mutta elämän tarkoitus ei voinut ollut se, että kaikista olisi tullut radioamatöörejä, eihän! Radiolla täytyi olla jokin suurempi inhimillinen tehtävä!

Puolustusvoimiemme radiotekniikan keskus Santahaminassa oli merkittävä toimija maamme orastavan radiotoiminnan kannalta. Sen tarjoamat palvelut ovat olleet katkeamaton ketju niin Suomen Radioyhdistyksen kuin sitten Yleisradion tekniselle kehitykselle. Koulutus- ja kurssitoimintaa järjestettiin yhdessä Suojeluskuntien kanssa. Ensimmäisen kurssin nimistä on tullut legendoja, kuten Leo Lindell, Erkki Heino, R Lind (Lautkari) ja Arvi Hauvonen. Jokainen heistä jakoi sitten radioharrastuksen ilosanomaa omalla tavallaan ja tahollaan. Erikoismaininnan ansaitsee vielä tietysti radiopataljoonan komentaja A.R. Stenholm, joka sitkeästi taisteli lähinnä ministeriöitä vastaan ajaessaan ja edistäessään radion asiaa. Hän halusi edistää radiota juuri yleisradion suuntaan. Radiopataljoonan työpajassa tehtiin mm. Suomen ensimmäiset ääniradiokokeilut ja siellä oli myös maamme 1. radiostudio. Pataljoona luovutti aseman myös Suomen Radioyhdistyksen käyttöön ja sitä kautta lähetettiin ilmoille myös Suomen 1. radioitu joulusaarna 1924, mistä hyvästä yleisö palkitsi pataljoonan lukuisilla kiitoskirjeillä.

Radioharrastuksia vauhditti myös muuan kirja, Ilmari Jäämaan Nuorten kokeilijain ja keksijäin kirja, josta otettiin kaikkiaan kai toistakymmentä painosta. Jäämaa oli julkaissut myös 1914 lähtien Nuori Voima-lehteä, josta myöhemmin kehittyi kaikkien harrastusten yhteinen *Nuoren Voiman Liitto NVL*, jossa radioharrastukset järjestäytyivät omiksi piireikseen. Sen 1. puheenjohtaja oli 1NA Leo Lindell, joka oli onnistunut saamaan radioyhteyden jo 1910 Turun ja Naantalin välille. Lindell järjesti myös radiokonsertteja – Turussa 1921 ja Helsingissä 1923. Ensimmäiset NVL:n radiopiirit syntyivät Turkuun, Helsinkiin, Porvooseen ja Viipuriin. Myös Erkki Kaireniuksen Otavan pikkujoulujen yhteyteen järjestämä langaton gramofonikonsertti on merkitty aikakirjoihin joulukuulta 1923 toimittajana Birger Sveins. Myös KS Sainio pyysi 1923 Helsingin upseerikerholle kuuntelijoita kuuntelemaan langatonta musiikkia näkymättömästä paikasta eetterin kautta. NVL:n Radiopiiriläiset näistä tempauksista innostuivat, mutta suurelle yleisölle radio jäi yhä vielä vieraaksi ja siksi v. 1923 Suomessa oli vasta 150 lunastettua kuuntelulupaa. Suurempi ohjelmista kiinnostunut yleisö innostui radiosta vasta **1924–1926**, kun kiinnostavaa ohjelmaa alkoi kuulua mm. Tampereen ja Suomen Radioyhdistyksen radioasemien kautta, kuten Lahdesta. Ohjelmien tarjonta synnytti vasta kysyntää. Radion yleistymiseen päti tunnettu noidankehä; jollei ole lähetystä, ei ole yleisöä. Jollei ei ole yleisöä, ei kukaan osta radiovastaanottimia. Kun ei ole vastaanottimia, ei ole järkeä lähettää ohjelmaa. Tuttu ongelma toteutui myöhemmin ns. DAB-radioden suhteen, joka jäi ainakin Suomessa vain kokeiluksi.

Britannia oli vuonna 1923 Suomea melkoisesti edellä radioasioissa, olihan siellä jo yli 500.000 radionkuuntelijaa. Suomessa lupia oli vuonna 1924:kin vasta 1375 kpl. Siksi STT:n johtaja EA Berg teki Englantiin opintomatkan tutustuakseen BBC:n toimintaan. Kuuluihan skotlantilainen **Aberdeenin** radioasema hienosti myös Suomessa vastaanottimien omistajien suureksi riemuksi!

Suomen Kuvalehti on edistänyt radion asiaa Suomessa melkoisesti julkaisemalla jo vuonna 1923 jutun ”langattoman kotipuhelimen aavistamattomasta kehityksestä mm. Saksassa” ja paljon radioasiaa senkin jälkeen. Samassa numerossa 47 oli myös uutinen **Suomen Radioyhdistyksen** perustamisesta, mikä tarkoitti siis radioamatöörien ja radionkuuntelijoiden lopullista avioeroa. S:n Kuvalehden aloitteesta järjestettiin 1924 radiopataljoonan avustuksella myös ns. radioilta, jolla oli tarkoitus mitata, kuinka kauas radioasema kuului Suomessa. Pahaksi onneksi lähettimeen tuli vika ja sen teho putosi viidenteen osaan, mutta ihan huti

lähetyksestä ei silti tullut; kuuluvuusraportteja virtasi asemalle noin 50 kmn säteeltä ja joitakin kauempaakin. VA Lanamäen kuuluvuusraportti Vaasasta on silti historiallinen. ”*Parahaani kruuvaalin tätä mun kolomi-lamppurukkiani, mutta ei minkäänlaasta krapinaakaan teirän rariokonsertistanne kuulunu! Rarion tuntosarvihin sain kuitenkin engelskaa, ruattia ja mitähän siansaksaa niistä kaikista prätistettihin tulemahan*”. Radioillan seuraukset olivat yllättävän merkittävät, sillä sen tuloksena syntyi epäily, ettei helsinkiläinen radioasema koskaan kuuluisi koko Suomessa, sen estäisi aina Lahden korkeudelle ulottuva Salpausselkä. Suomen Kuvalehden merkitys radioinnostuksen luomisessa on ollut siis suuri ja piti ns. Radiopalstaa itse lehden päätoimittaja **LM Viherjuuri**, myöhemmin Yleisradion toimitusjohtaja. Varsinaisia langattomuuteen keskittyviä lehtiäkin alkoi ilmestyä, kuten näytenumeroasteelle v 1924 yltänyt Radio-lehti, joka loppui ilmoitusten ja tilaajien puutteeseen. Myös 1920-luvun NVL-henkiset radiokerhot oli luotu lähinnä yksilöiden radioteknisen kiinnostuksen tyydyttämiseksi, mutta Suomen Radioyhdistys sen sijaan syntyi kuuntelijoiden, yleisön toiveiden torveksi ja väyläksi. Radioamatöörien ja radiokuuntelijoiden välillä oli **ns. sovittamaton intressiristiriita**. Sitä kuvaa hyvin Ylen Väinö Lehtorannan minulle kerran puhelimesta sanoma luonnehdinta, ettei häntä kiinnosta lainkaan se, mitä ohjelmaa sieltä radiosta tulee, vaan vain se, miten radiolähetys teknisesti syntyy, onnistuu ja kuuluu. SRY:n perustamiskokouksesta Heimolan salissa oli pantu oikein ilmoitus lehteen ja puheenjohtajaksi valittiin Birger Sweins. Säännöt hyväksyttiin 25.10.1923. SRY oli keskusliitto maaseudun radioklubien välillä tehtävänään radiokuuntelijoiden edunvalvonta. Se möi myös vastaanottimien käyttöoikeuksia a 25 mk/kpl. SRY vastusti yhteiskunnan holhousta vaatien yleisradioasemille vapauksia, siinä Suomen Kuvalehti tuki heitä vahvasti. Kun Suomen Yleisradio sitten perustettiin 1926, tehtiin samalla ehdotus SRY:n lopettamiseksi. SRY:n sulautuminen Yleisradioksi päätettiin 9.9.1926. Ylen avajaispuheen piti samainen Viherjuuri, nyt Yleisradion toimitusjohtajana kiittäen RSY:tä mm. fuusiossa Ylelle siirtyneistä 15.000 kuuntelijasta. Lähetystä jatkettiin RSY:n asemien kautta 4 iltana viikossa vielä pitkään aluksi Tampereen, Lahden ja Porin paikallisasemien kautta. Ville Zilliacus nostaa kirjassaan **Radio ennen Yleisradiota** Lahden Radioharrastajien radioaseman erikoisesti esille, että ”LRH:n radiotoiminta syntyi hyvin varhaisessa vaiheessa kuuntelijoiden eikä radioamatöörien toimesta ja oma asema rakennettiin yksityisten lahjoitusten turvin ja se lähetti viikoittain paikallista omin voimin koottua ohjelmaa! Vaikka aseman tehoa lisättiin, se jäi pian Lahden suuraseman suunnitelmien

varjoon.” Muitakin paikallisia radioyhdistyksiä Zilliacus toki mainitsee. Turun Ry 1926, jolla oli 500 W:n asema Samppalinnanmäellä. Asema radioi mm. 4-päiväiset Turun tuomiokirkon 700 v- juhlat 1929. Mikkelin Ry 1926–1928, jonka lähetin oli sama kuin AV Luukkosen radioasema vuodelta 1923. Rauman Radiokerho 1923 ja Porin asema 1925 olivat NVL:n alaista toimintaa. Porissa lähetyksiä viisi kertaa viikossa 80 m korkean maston kautta ja 500 W:n teholla. Keski-Suomen Ry 1924–1927 – toimijana oli taas tunnettu TK Laakso. Viipurin yhdistys syntyi 1922 perustetun Viipurin radion ympärille toimien 1924–1928. Erikoisuutena mainittakoon Mellersta Österbottens Radioförening Pietarsaassa, joka toimi pisimpään itsenäisenä radioasemana **1925–1935!** Hangon radioasema toimi lyhyen aikaa ns. keksitehtaan yhteydessä vuoteen 1925 saakka. Oulussa paikallinen radioamatööri Torkkeli Viitanen lähetti yleisradio-ohjelmia puolestaan jo 1924. Tampereen radioamatööriaseama 3NB:n asema yleisradioasemana on muista poikkeava ja erikoinen, sitä veti Arvi Hauvonen. Myös Turun radiolla oli erioikeuksia. Tampereella radioinnostus oli paljon vahvempaa kuin muualla Suomessa ja NVL jopa kielsi puhumasta Tampereen asemasta yleisradioasemana, vaikka se siksi lopulta muuttuikin. Yleisradion perustamisen jälkeen Tampere halusi säilyttää omat paikallishjelmansa ainakin pari vuotta, kun muiden yhdistysten radiot taipuivat Helsingin komentoon helpommin. Tampere merkitsi Yleisradion osakkeita jopa 10 kpl kun taas Lahti, Pori, ja Jyväskylä merkitsivät yhteensä vain 9 osaketta. Suomen Radioamatööriiliitto halusi vain yhden osakkeen, silti usein radiohistoriaa kerrotaan yhä usein ikään kuin Yleisradio olisi vain SRAL:n synnyttämä jatke. SRY:sta ei puhuta juuri mitään. Vuonna 1927 Yleisradio päätti rakentaa uuden yleisradioaseman Helsingin ulkopuolelle kuuluvuuttaan parantaakseen. Sijoituspaikaksi kaavailtiin joko **Lahtea, Tamperetta tai Hämeenlinnaa**. Lahti voitti lopulta kilpailun, koska sen sijainti Suomen tiheimmin asuttuihin alueisiin nähden oli otollisin, ja koska kaupunki lupasi Yleisradiolle ilmaisen tontin Radiomäeltä. Ripeästi sujuneiden rakennustöiden jälkeen Lahden 25 kW:n pitkäaaltoasema kytkettiin toimintaan **22. huhtikuuta 1928 klo 19:10**. Lähetinkoneiston oli valmistanut saksalainen **Telefunken**. Seuraavana vuonna teho korotettiin 40 kW:iin, mikä teki Lahden yhdeksi Euroopan voimakkaimmista radioasemista. Geneveen ilmoitettiin, että Lahdessa ryhdyttiin käyttämään 1550 metrin aaltoa, kun ruuhkaa aalloilla ei ollut, joten se oli vain ns ilmoitusasia. 10 vuotta myöhemmin Juho Jännes puhui ja muisteli Ylen hallintoneuvostossa Yleisradion syntyä. Yleisradion syntymisen kannalta tärkeimmäksi vaikuttajiksi hän mainitsi Suomen Radioyhdistyksen ja eri kaupunkien

radioyhdistykset! Tästä huolimatta rohkenen epäillä, ettei kukaan ole kovinkaan usein tätä tosiasiaa kuullut mainittavan edes Yleisradion ohjelmissa, ei ainakaan täällä Lahdessa. Jollemme me olisi ottaneet vanhan yhdistyksen LRH-nimeä uudelleenkäyttöön, koko tarina olisi jäänyt ainakin täällä monta kertaa kertomatta! Toivotamme mitä parhainta onnea pian 90 vuotta täyttävälle Yleisradiollemme, jonka osakkeiden omistaja myös Lahden kaupunki yhä edelleen LRH ry:n ansiosta on! Yleisradion historia on mielenkiintoinen, kunhan se vain aina oikein kerrotaisiin! Kiitokset siitä kuuluu mm. Ville Zilliacukselle, joka v. 1983 halusi julkaista aiheesta rehellisen kirjan *Radio ennen Yleisradiota!* Ville oli Yleisradion apulaisjohtaja ja television pitkäaikainen ohjelmapäällikkö ja tuottelias kirjailija.

Lahden Radioharrastajat ry:n radioasema 1925-1927

Sijainti: Wiwi Lönnin piirtämän jugendtalon tornin vintillä Rautatienkatu 9 (Talo purettiin 1975). Kansan suussa taloa kutsuttiin Singerin taloksi.

Muistolaatta: Nykyisen paikalla olevan talon Vuorikadun puoleisella seinällä 1997-

Aallonpituus: 318 m

Lähetysteho: 1925: 10–20 W, 1926: 80 W ja 1927: 200 W

Ensilähetys: 26.12.1925 Lauri Kannaksen omistaman talon ullakolta

Aseman tekn. henkilökunta pääasiassa Lahden Sähkölaitoksen väkeä monttöörit Gröndahl, Jokinen ja erikoisesti Edvard Inkinen, jonka jäämistöä olemme saaneet.

Ohjelmat: jäsenten tekemiä esitelmiä, haastatteluja, laulua, runon lausuntaa jne.

Väliaikamerkki: herätyskellon tikitys

LRH ry on perustettu 29.2.1924 ja jäseniä kuuntelijayhdistyksessä enimmillään n 800. Perustavaan kokoukseen osallistuivat E.Cedergren, ins. J. Janhunen (jonka sukulainen on tunnettu Reino Janhunen SRHS), Knaape, J.Heuski, pj:na ins. H. Schwarzberg (Raute Oy) ja sihteerinä EM Heinonen. Johtokuntaan valittiin myös tuomari O.Lehtonen ja tehtailija August Asko Avonius (Asko-konserni). LRH ry päätettiin lakkauttaa 26.10.1933 ja "herättää uudelleen henkiin" SDXL ry:n paikallisosastona Lahdessa 28.2.1996 (72 v myöhemmin). Tänä vuonna yhdistyksemme täytti siis 20 vuotta. Jäseniä LRH:ssa on parikymmentä ja toimintaa ihan mukavasti mm. etäkuunteluasema Maakeskessä, Padasjoella. Kiitos!